

1 Norsk oljehistorie i korte trekk

Nordsjøen

Norskehavet

Barentshavet

Ved utgangen av 1950-årene var det svært få som trodde at havbunnen utenfor norskekysten skjulte olje- og gassrikdommer. Gassfunnet i Groeningen i Nederland i 1959 førte til geologisk nytenkning omkring Nordsjøens petroleumspotensiale.

Høsten 1962 ba oljeselskapet Phillips, fulgt av andre selskaper, om tillatelse til å foreta geologiske undersøkelser i havområdene ved Norge.

Norges statshøyhet over norsk kontinentalsokkel for utforskning og utnyttelse av undersjøiske naturforekomster ble proklamert 31. mai 1963. Ny lov slo fast at staten var grunneier og at bare Kongen – det vil si regjeringen – kunne gi tillatelser til leting og utvinning. Selskapene fikk anledning til å foreta forberedende undersøkelser det samme året. Undersøkelsestillatelsen ga blant annet rett til seismiske undersøkelser, men ikke til boring.

I mars 1965 ble avtaler om deling av kontinentalsokkelen etter midtlinjeprinsippet inngått mellom Norge og Storbritannia, og med Danmark i desember samme år.

Kontinentalsokkelen sør for Stad (62°N) ble oppdelt i 37 kvadranter. Hver kvadrant består av tolv blokker som har en størrelse på 15 breddeminutter og 20 lengdeminutter.

Første konsesjonsrunde ble utlyst 13. april 1965. Det ble tildelt 22 utvinningstillatelser for 78 blokker til oljeselskaper eller grupper av selskaper. Utvinningstillatelsen ga enerett til undersøkelse, boring og utvinning i konsesjonsområdet. Sommeren 1966 ble den første letebrønnen boret på norsk kontinentalsokkel. Brønnen var tørr.

Et stikkord for norsk olje- og gasspolitikk fra tidlig på 70-tallet var nasjonal styring og kontroll, oppbygging av et norsk oljemiljø og statlig deltakelse.

Storting, regjering, departement og et nytt direktorat, Oljedirektoratet, skulle stå for styring og kontroll. Beslutning om åpning av nye områder skulle fattes av Stortinget, og regjeringen skulle tildele konsesjoner. I 1970-årene var letevirksomheten konsentrert til områdene sør for Stad. For å holde et moderat utviklingstempo ble sokkelen åpnet gradvis og kun et begrenset antall blokker ble utlyst i hver konsesjonsrunde. Utenlandske selskaper dominerte letevirksomheten i startfasen og sto for utbyggingen av de første olje- og gassfeltene. De utenlandske selskapene var tiltenkt en viktig rolle også på lang sikt, men målsettingen om å bygge opp et norsk oljemiljø ble også tillagt stor vekt. Den norske stats oljeselskap a.s, Statoil, ble opprettet og regelen om 50 prosent statsdeltakelse i hver utvinningstillatelse ble etablert. Senere har Stortinget vedtatt at denne andelen etter en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle vil kunne settes høyere eller lavere. Statoil ble delprivatisert i 2001 og opererer på lik linje med enhver annen aktør på norsk kontinentalsokkel.

Statens deltakelse i petroleumsvirksomheten ble omorganisert fra 1. januar 1985. Statoils deltakerandel ble delt i to økonomiske andeler, en knyttet til selskapet og en knyttet til ordningen med et direkte statlig økonomisk engasjement (SDØE) i petroleumsvirksomheten. Ordningen går ut på at staten selv finansierer de leteutgifter, investeringer og driftsutgifter som faller på SDØE-andelene og mottar sin andel av produksjon og inntekter i forhold til eierandel i den enkelte utvinningstillatelse. Et stortingsflertall vedtok våren 2001 at 21,5 prosent av verdien av SDØE-andelene kunne selges. 15 prosent ble solgt til Statoil våren 2001. De resterende 6,5 prosent ble solgt til andre selskaper i mars 2002. I mai 2001

ble statsaksjeselskapet Petoro AS opprettet for å ivareta SDØE på vegne av staten.

I mai 1993 avsluttet man for første gang produksjonen på et felt på norsk kontinentalsokkel, da produksjonen på gassfeltet Nordøst Frigg opphørte. Per januar 2003 er i alt tolv felt nedstengt på norsk kontinentalsokkel.

Nordsjøen

I 1967 ble Balderfeltet i Nordsjøen funnet. I desember 1969 ble Ekofiskfeltet påvist, og tidlig i 1970 var det klart at dette funnet var betydelig. Senere samme år ble det gjort flere interessante funn i det samme området.

Oljeproduksjonen i Nordsjøen tok til i 1971 fra Ekofiskfeltet. Frem til oljerørledningen i Teesside (Norpipe) sto ferdig i 1975 ble den produserte oljen bøyelastet på feltet. En tørrgassrørledning fra Ekofisk til Emden i Tyskland ble ferdigstilt i 1977, og åpnet for gasseksport til kontinentet.

Innretningene i Ekofiskområdet utviklet seg til å bli et knutepunkt for olje- og gassrørledninger.

Friggfeltet ble påvist i 1971, og produksjonen fra feltet tok til seks år senere. Det ble bygget en gassrørledning til St. Fergus i Skottland.

I 1974 ble Statfjordfeltet påvist. Forekomsten ligger delvis på norsk og delvis på britisk kontinentalsokkel. Produksjonsinnretningene befinner seg på norsk side. Den første av de tre betongplattformene på feltet startet å produsere olje i november 1979. I 1985 ble den første Nordsjøgassen ilandført i Norge gjennom rør fra Statfjord til Kårstø. Her blir kondensatet fradelte og tørrgassen eksportert videre gjen-

nom Statpipe/ Norpipe til kontinentet. Driften av Statfjordfeltet var Statoils første store operatøroppgave.

Tampenområdet ble med feltene Statfjord, Gullfaks, Snorre og flere mindre felt det viktigste oljeproduserende området på norsk sokkel gjennom 1980- og 90-tallet. Transport av olje ut fra dette området foregår via bøyelasting til skip.

Osebergfeltet ble vedtatt utbygd i 1984, med produksjonsstart i 1988. Olje fra Oseberg transporteres i rør til land. Osebergfeltet var det første på norsk sokkel som fikk overført gass fra et annet felt for injeksjon. Dette ble mulig via rørledning fra Troll (TOGI).

Stortinget vedtok i 1986 utbygging av gassfeltene Sleipner Øst og Troll Fase I. Dette illustrerer en utvikling der gasssekporten får en større betydning for samlet norsk petroleumsproduksjon. Utbyggingen av Troll er et av verdens største energiprojekter. Troll Fase II, som omfatter utvinning fra tynne oljeførende lag, ble vedtatt i 1992 og har etter oppstart i 1995 ført Troll opp blant de store oljeproduserende feltene på norsk sokkel. Olje fra Troll blir ilandført i rør til Mongstad.

Norskehavet

I 1980 ble de første tre utvinningstillatelsene nord for Stad, 62°N, tildelt. Det første funnet av petroleum på Haltenbanken ble gjort i 1981 da gassfeltet Midgard (del av Åsgard) ble oppdaget. Senere er et betydelig antall olje- og gassforekomster påvist. Oljefeltet Draugen ble som første felt på Haltenbanken besluttet utbygget høsten 1988, og produksjonen startet i

oktober 1993. I ettertid har også feltene Heidrun, Njord, Norne og Åsgard kommet i produksjon. I 2001 ble Plan for utbygging og drift (PUD) godkjent for feltene Kristin og Mikkel.

I februar 1992 godkjente Stortinget etablering av en rørledning mellom Heidrun og Tjeldbergodden (Haltenpipe). Produksjonen på Heidrun startet opp i 1995 og assosiert gass fra feltet har fra 1997 blitt benyttet til metanolproduksjon på Tjeldbergodden. I forbindelse med utbyggingen av Åsgard ble det også søkt om godkjenning for bygging av ny gassrørledning (Åsgard Transport) fra Åsgard til Kårstø. Denne ble godkjent i 1998 og gasseksporten startet opp i oktober 2000. Dette er i dag den eneste rørledningen for gasseksport fra Haltenbanken. Norne, Heidrun og Draugen er koblet til rørledningen.

I forbindelse med 15. konsesjonsrunde i 1995 ble det for første gang lyst ut dypvannsområder i Norskehavet. I løpet av 1997 ble det gjort to funn i disse utvinningstillatelsene. Begge var store funn som bekreftet at området har stort potensiale. Det ene av disse var Ormen Lange, som ligger i utvinnings-tillatelsene 208, 209 og 250. Ressursestimater fra Oljedi-

rektoratet viser at Ormen Lange er det nest største gassfunnet på norsk sokkel, med nærmere 400 milliarder standard kubikkmeter gass. Nye utvinningstillatelser ble tildelt i dette området i forbindelse med 16. konsesjonsrunde i 2000 og 17. konsesjonsrunde i 2002.

Barentshavet

Siden 1980 har det vært tildelt i alt 39 utvinningstillatelser i Barentshavet. I flere av utvinningstillatelsene er det påvist en rekke mindre og middels store gassfunn.

Plan for utbygging og drift (PUD) og Plan for anlegg og drift (PAD) av Snøhvit LNG ble godkjent av Stortinget i mars 2002. Planlagt utbyggingsløsning er basert på havbunnsinnretninger hvor gass og kondensat sendes til Melkøya utenfor Hammerfest. På Melkøya blir gassen prosessert og konvertert til flytende form (LNG), og sendt til markedet i spesialbygde skip.

Oljefunnet Goliat ble påvist i 2000.